

Praesenz|intercom

Koncept programu pro ENH Brno 2011

Čas určujeme s přesností na poslední zlomky vteřin, měříme jím naši výkonnost, zachycujeme a ukládáme ho do digitálních paměťových médií, ale přeci jsme konec konců vůči němu bezbraní.

Zážitek *časovosti* je jednou ze základních podmínek našeho lidského bytí. Filosof Martin Heidegger vytvořil tento pojem v následujícím smyslu: Tváří v tvář smrti si uvědomujeme časové omezení naší existence a přejímáme za ní zodpovědnost.

Hudba je *umění* výlučně se odehrávající v čase. Komponovat znamená *ztvárňovat čas, vytvářet časový prostor*. Následující skladatelé se ve svých dílech pro violoncello a klavír s tímto ustavujícím významem času pro hudbu výslovně zabývají:

Morton Feldman:	Durations	1960	nadčasovost	6'
Mirek Srnka:	prostý prostor	2006	čas jako geometrický prostor	8'
Peter Graham:	Fragment II	1998	neúprosný, mytologický čas	4'
Franco Donatoni:	Sincronie	1992	současnost, časový rastr	6'
Bernd Alois Zimmermann:	Intercomunicazione	1967	perioda, puls, Augustinova filosofie času	20'

Elliott Carter:	Sonata	1948	proporce, proměna	20'
Heinz Holliger:	Romancendres	2003	historický časový odstup	22'

Díla skladatelů **Feldmana, Srnky, Grahama a Donatoniho** mohou být chápána jako rozdílné stupně bytí, či času. Každé z nich představuje jeden ostře definovaný stav: **Durations** je výrazem absolutního počátku, metafisického stavu. Jenom společný začátek violoncella a klavíru je definován, další průběh je volný: „slow, soft, durations are free for each player“ (pomalu, jemně, délky jsou libovolné pro každého hráče).

V **simple space/ v prostém prostoru** ještě neexistuje žádný tok, žádný sled. Události jsou načrtnuty jako na rýsovacím prkně. Několik málo sloupů vytyčuje prostor.

Fragment připomíná divoký zpěv z dávných (mytologických) časů. Také zde nalézáme masivní nosné sloupy. Tentokrát stojí těsně vedle sebe, jsou oporou, neochvějně – až do konce?

Skladbou **Sincronie** vstupujeme do přítomnosti. Čas letí jako splašený. Puls chybí, ani opory není. Měřítkem je nejmenší společný násobek, záchvěv atomu. Mocenské vztahy se obrátili. Subjekt přestal být středem dění, jelikož se pustil do honby za objektem.

Bernd Alois Zimmermann je provázen celý svůj tvůrčí život fixní ideou času inspirovanou výrokem starozákoní knihy Kazatel „omnia tempus habent“ („vše má svůj čas“) na jedné straně, a filosofií času Augustina Aurelia na straně druhé: Čas (a prostor) existují přede vším ve vědomí živé přírody, t.zn. obzvláště ve vědomí lidském, zatím co Bohu je vše přítomností. V Zimmermannově díle **Intercomunicazione** se odvíjí čas na samostatných rovinách, a často v neslučitelných měřítcích. Úseky trvající minuty se střetávají s tepem zlomků vteřin. Vše je dáno poměrem, dokonce i frekvence tónů jsou odvozeny ze vztahu trvání.

Elliott Carter je virtuozem proporce a proměny. Navenek působí jeho Sonata z roku 1948 ještě dojmem neoklasicismu, ale čím pozorněji sledujeme pozdně romantické gesto, o to více se nám před očima krystalizuje pozdější smělý matematik Carter. Změny tempa působí naprosto svobodně, ale jedná se o těsné poměry jako 7:6, či 5:4, které jinač tradiční 4/4 takt vyvádějí z rovnováhy a vyvolávají zvláštním stav kolísavé nejistoty.

Popel skladby „Romanzen“ Roberta Schumanna pro violoncello a klavír z roku 1853, spálené Clarou Schumannovou čtyřicet let později, se stal podmětem ke vzniku **Romancendres**. **Heinz Holliger** proměnil popel času v kondukt ke cti velkého romantika. Není to jen nádhernou poetickou myšlenkou, nýbrž i zde se dozvídáme něco o povaze času: spojuje. Co bylo, je přítomné; vede a provází nás v proměněné tvářnosti.

Praesenz byl založen v roce 2007 předními interprety mladší generace s cílem uvádění děl 20. a 21. století. Středem zaměření tohoto souboru je interpretace náročných děl skladatelů současnosti, propagace moderní hudby, popularizace formou komentovaných koncertů, spolupráce s komponisty, právě tak jako oživení interpretace zajímavých děl, kterým se nedostává patřičné pozornosti hudební veřejnosti.

Členové **Praesenz** se opírají o zkušenosti na mezinárodních festivalech, jsou ve spojení s výchovnými institucemi, spolupracují s jinými významnými soubory, jako je Ensemble Modern, Klangforum Wien, musikFabrik, ELISON Ensemble a.t.d.

Společná vystoupení vedla **Praesenz** mimo jiné do ZKM Karlsruhe, Ballhaus Naunyn Berlin, Robert Schumann Saal Düsseldorf, Villa Musica Mainz, na Festival Hudební Forum Hradec Králové právě tak, jako na pražský festival soudobé hudby Contemplus.

V červnu 2010 je **Praesenz** „ensemble in residence“ na International Summer Course for New Music Performance and Composition „*Tzil meudcan*“ pod vedením Chaya Czernowin a Steven Takasugi v Izraeli.